

Ius et Ratio

Księga jubileuszowa dedykowana
Profesor Elżbiecie Skowrońskiej-Bocian

Ius et Ratio

**Księga jubileuszowa dedykowana
Profesor Elżbiecie Skowrońskiej-Bocian**

Redakcja naukowa
Witold Borysiak, Jacek Wierciński
Agnieszka Gołaszewska, Marcin Olechowski

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

 Wolters Kluwer

WARSZAWA 2022

SŁOWO WSTĘPNE

Ofiarowując tę Księgę Jubileuszową Pani Profesor Elżbiecie Skowrońskiej-Bocian, grono uczniów, przyjaciół i współpracowników pragnie uczcić jubileusz 50-lecia Jej pracy naukowej.

I. Tytuł książki, *Ius et Ratio*, nawiązuje do żelaznej logiki, systematyczności, konsekwencji i metodyczności, które wyróżniają podejście Jubilatki do prawa.

Cechy te są widoczne w Jej bogatym dorobku publikacyjnym, który obejmuje ponad 170 pozycji, w tym 5 opracowań monograficznych (w niektórych przypadkach wydanych w więcej niż jednym wydaniu) oraz samodzielne autorstwo lub współautorstwo 5 podręczników akademickich oraz 5 opracowań komentarzowych i systemowych. Widać je także w orzeczeniach Sądu Najwyższego, których była sprawozdawcą. Wywód prawniczy jest zawsze prowadzony przejrzysto i bez meandrów, przekonujący oraz wyrażony językiem zwięzłym i precyzyjnym.

Ci z nas, którzy mieli przywilej uczestniczyć w seminariach prowadzonych przez Panią Profesor, wiedzą, że nie jest to tylko kwestia dbałości redakcyjnej (choć to też cecha wyróżniająca Panią Profesor, która zawsze zachęcała do intensywnego korzystania ze słownika). Te same cechy charakteryzowały Jej wypowiedzi w trakcie zajęć i prowadzonych na nich dyskusji. Jeżeli o kimś można powiedzieć, że potrafił do studentów mówić o skomplikowanych kwestiach w sposób prosty i przystępny, to niewątpliwie o Pani Profesor.

II. Zawartość książki, która obejmuje pełne spektrum prawa cywilnego, oddaje z kolei wszechstronność zainteresowań naukowych Jubilatki.

Jako jedna z nielicznych konsekwentnie zajmowała się prawem spadkowym, w czasach gdy była to dziedzina nieco egzotyczna (a dla studentów zgoła tajemnicza – przez długie lata studenci III roku WPiA UW mogli liczyć, że na egzaminie z części drugiej prawa cywilnego nie padnie pytanie „ze spadków”). Jej komentarz do prawa spadkowego oraz podręcznik (który doczekał się aż 13 wydań), a także współautorstwo tomu 10 Systemu Prawa Prywatnego, walenie przyczyniły się do odnowienia naukowego zainteresowania tą materią.

Skoro prawo spadkowe wiąże się ściśle z innymi działami prawa cywilnego i jego znajomość wymaga wiedzy zarówno z części ogólnej prawa cywilnego, jak i prawa rodzinnego, rzeczowego oraz zobowiązań, to i te działy stały się przedmiotem

badań Pani Profesor. Obszar zainteresowań naukowych Jubilatki jest bowiem niezwykle szeroki i obejmuje wszystkie sfery klasycznej cywilistyki. Wspomnieć tu należy chociażby obszerny komentarz do przepisów prawa rzeczowego (w komentarzu do Kodeksu cywilnego pod redakcją Profesora Krzysztofa Pietrzykowskiego), wybór przez Profesora Witolda Czachórskiego do grona autorów, którym powierzył kontynuację swojego podręcznika z prawa zobowiązań; dwie pozycje monograficzne poświęcone stosunkom majątkowym małżeńskim oraz obszernie fragmenty poświęcone temu zagadnieniu w komentarzu do Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego pod redakcją Profesora Jacka Wiercińskiego; czy podręczniki do części ogólnej prawa cywilnego, części ogólnej i części szczegółowej prawa zobowiązań. Już jako Sędzia Sądu Najwyższego orzekała też w sprawach obejmujących nie tylko liczne obszary cywilnego prawa materialnego, ale także zagadnienia procedury cywilnej.

III. Wreszcie, skład osobowy autorów książki odzwierciedla szczególne połączenie ról, które przyszło Jubilatce pełnić w życiu zawodowym – naukowiec, nauczycielka i sędziog, w każdej z tych ról wykazując się charakterystycznymi dla siebie rzetelnością i rygiorem intelektualnym.

Jako wykładowca była wzorem niezwyklej precyzji wypowiedzi połączonej z prostotą przekazywanych informacji. Jej wykłady, wpiery z prawa spadkowego, a następnie z części ogólnej prawa cywilnego oraz prawa rzeczowego, były wzorcowym przykładem wykładu akademickiego i cieszyły się ogromnym powodzeniem wśród studentów. Ubarwiała je wielokrotnie przykładami z orzecznictwa, co znacznie ułatwiało zrozumienie tematu. Słuchając tych wykładów, można było mieć wrażenie, że Pani Profesor tak buduje zdania, że nie ma w nich jakichkolwiek zbędnych słów. Zdarzały się osoby, które wykład ten nagrywały, gdyż sama transkrypcja jego zapisu mogła od razu służyć jako podręcznik do nauki danego przedmiotu. Tę precyzję wypowiedzi i dążenie do maksymalnej zwięzłości oraz jasności wyводу dostrzec można było również w orzeczeniach Sądu Najwyższego, których była sprawozdawcą.

Jako nauczyciel, rzetelności i rygoru wymagała też od innych. Miała opinię jednego z surowszych (ale sprawiedliwych) egzaminatorów na Wydziale Prawa i Administracji UW. Udział w Jej seminarium wymagał zaś stałego i gruntownego przygotowania od uczestników (w przeciwnym razie Pani Profesor była gotowa natychmiast przerwać zajęcia – jedno takie zdarzenie gwarantowało najwyższy poziom przygotowania już do końca roku akademickiego). O wysokim poziomie seminarium Pani Profesor świadczy też jego duża popularność wśród doktorantów i doktorów. Jednocześnie pozostawiała magistrantom i doktorantom bardzo szeroki zakres swobody w doborze tematyki prac i badań.

Można jedynie żałować, że tak szybko Pani Profesor przeszła na emeryturę – niewątpliwie stało się to ze stratą dla studentów i doktorantów, którzy nie mieli okazji doświadczyć Jej seminarium i wykładów. Szczęśliwie dla nich (i dla nas),

Pani Profesor pozostaje aktywna jako autor – w tym autor bądź współautor czołowych podręczników akademickich, co stwarza im szansę zetknięcia się z Jej dydaktyką przynajmniej w ten sposób.

IV. Oddając tę Księgę do rąk Pani Profesor Elżbiety Skowrońskiej-Bocian liczymy, że choć częściowo odnajdzie w zawartych w niej artykułach te cechy, którym dawała i daje wyraz w swojej twórczości naukowej.

W jednym tylko, obawiamy się, ta Księga nie spełni surowych standardów Jubilatki – ozdobniki i komplementy w niniejszym wstępie raczej nie przetrwałyby Jej korekty. Ale to już przywilej ofiarodawców, by Jubilatkę wprawić w odrobinę zakłopotania.

Redaktorzy i uczniowie

PANI PROFESOR ELŻBIETA SKOWROŃSKA-BOCIAN

Żadna Księga Jubileuszowa nie obędzie się bez choćby krótkiego zarysowania drogi naukowej Jubilatki. Ta zaś była w wypadku Pani Profesor Elżbiety Skowrońskiej-Bocian niezwykle bogata i związana nieodłącznie wprawdzie z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, a następnie z Sądem Najwyższym.

Studia na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego ukończyła w 1970 r. z wyróżnieniem i pierwszym wynikiem na roku. Od października 1970 r. do października 2013 r. zatrudniona była w Katedrze Prawa Cywilnego Instytutu Prawa Cywilnego tego Wydziału, pełniąc w latach 1995–2000 funkcję kierownika Katedry Prawa Cywilnego. W latach 2005–2008 była też przewodniczącą Komisji Dyscyplinarnej ds. Nauczycieli Akademickich Uniwersytetu Warszawskiego.

Stopień doktora nauk prawnych uzyskała w 1979 r. na podstawie rozprawy „Odpowiedzialność spadkobierców za długi spadkowe” napisanej pod kierunkiem Profesora Tomasza Dybowskiego. Rozprawa ta uzyskała w XXIII konkursie „Państwa i Prawa” (1981 r.) nagrodę Ministra Sprawiedliwości za prace szczególnie przydatne w działalności organów wymiaru sprawiedliwości. Stopień doktora habilitowanego uzyskała w 1991 r. na podstawie rozprawy habilitacyjnej „Forma testamentu w prawie polskim”. Tytuł naukowy Profesora w dziedzinie nauk prawnych uzyskała w 1998 r.

Równocześnie po odbyciu pozaetatowej aplikacji sądowej w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie złożyła w 1975 r. egzamin sędziowski. W latach 1987–1996 zatrudniona była w Biurze Orzecznictwa Sądu Najwyższego (pełniąc w latach 1992–1996 stanowisko jego wicedyrektora). Od lipca 1996 r. do przejścia w stan spoczynku we wrześniu 2009 r. była Sędzią Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej.

W 2012 r. odznaczona została Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi dla wymiaru sprawiedliwości, za kształtowanie zasad demokratycznego państwa prawa i kultury prawnej. W 2009 r. otrzymała medal „Zasłużony dla Wymiaru Sprawiedliwości – Bene Merentibus Iustitiae”, a w 2008 r. Medal Komisji Edukacji Narodowej za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania.

Wypromowała 7 doktorów, wykształciła oraz wychowała ponad 250 magistrantów, a poprzez swoje zajęcia i podręczniki zainteresowała prawem cywilnym – jak sama zawsze mówiła „prawem dnia codziennego” – niezliczoną liczbę studentów.

CZEŚĆ I

PROFESOR ELŻBIETA
SKOWROŃSKA-BOCIAN
JAKO PROFESOR I JAKO SĘDZIA

STANISŁAWA KALUS
PROFESOREM BYĆ

Pasterzem dobrym być
za którym idą, bo wie
gdzie trawa zielona
gdzie woda czysta
gdzie słońce i miły cień
gdzie bezpieczny dom.

Nauczycielem być
którego słuchają
bo daje im swą wiedzę
w wielkim trudzie zdobytą
która ich rozwija
by sami szli i szukali
by wiedzieli lepiej i więcej.

Człowiekiem dobrym być
co się z uśmiechem pochyli
co rękę poda
co nakarmi i odzieje
co podtrzyma.

Takim być.

STANISŁAWA KALUS – profesor, doktor habilitowany nauk prawnych, Katedra Prawa
Cywilnego, Uniwersytet Śląski w Katowicach

AGNIESZKA GOŁASZEWSKA

PANI PROFESOR ELŻBIETA
SKOWROŃSKA-BOCIAN

Przeszłości nieodmiennie towarzyszą obrazy...

Rok akademicki 2001/2002. Dla mnie – IV rok studiów na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Seminarium z prawa cywilnego u Profesor Elżbiety Skowrońskiej-Bocian. Szkoła odpowiedzialności za słowo, dokładności w opisanu problemu, prawidłowości stosowania aparatu badawczego właściwego naukom prawnym. Ale nie tylko, bo to także szkoła wartości, wspólnych dla prawa i dla życia... Uczestnicy seminarium, zawsze żywo dyskutujący, milkną, gdy Pani Profesor wchodzi do sali i zajmuje swoje miejsce. Krótkie wprowadzenie do tematu seminarium i referat uczestnika. A potem dyskusja. Jakże trudno było nam – uczestnikom seminarium podjąć próbę uczciwej oceny pracy koleżanki czy kolegi. Bo nie wypada wzajemnie się krytykować, bo przecież chodzi o to, aby być uprzejmym i nikogo nie urazić. I tu nasza młodzieńcza, jeszcze nie w pełni nieświadomiona *correctness* spotykała się z bezwzględną i absolutnie bezwarunkową uczciwością Pani Profesor. Uczciwością wobec nauki, wiedzy, ale przede wszystkim – uczciwością wobec siebie nawzajem. To ta uczciwość nakazywała nam, jako uczniom Pani Profesor, z jednej strony zawsze szanować wypowiedź uczestnika dyskusji, a także formułować wypowiedzi zwięzłe i precyzyjne w poczuciu odpowiedzialności za słowo, a z drugiej strony – być krytycznym, podejmować polemikę, poszukiwać. Być w tych poszukiwaniach odważnym. Iść pod prąd schematom, ale zawsze z szacunkiem do litery prawa i z zastosowaniem właściwych dla nauk prawnych metod badawczych. Odwoływać się do wartości uniwersalnych. Unikać emocji wywołanych chwilą, które w pierwszym tylko momencie podpowiadają pozornie proste rozwiązania. Umieszczać dyskusję w całości systemu nauk prawnych. Rozważyć wnikliwie każdy argument – żadnego nie pomijając. Podejmować próby mądrej i rzeczowej krytyki – zawsze poglądu, stanowiska, wypowiedzi, nigdy zaś osoby. Wtedy jeszcze, jako ludzie u progu zawodowego życia, nie wiedzieliśmy, jaki kapitał otrzymujemy na przyszłość.

Ale to nie jedyne wspomnienie z seminarium. Bo w tym obrazie, *prima facie* surowym jak sroga zima, są też chwile beztroski – *bon moty* Pani Profesor, przeplatane opowieściami o największych nazwiskach polskiej cywilistyki. Te opowieści

ujmowały zawsze lapidarnością, celnością sformułowań, wnikliwością spostrzeżeń. Pobrzmiwały nieodłącznymi nutami ironii i zwykłego ludzkiego ciepła. Mimo- wolnie wchodziły do naszego studenckiego języka i szybko zajmowały w nim należ- ne sobie miejsce. Wyłaniał się z nich obraz nie tylko Profesora prawa, Sędziego Sądu Najwyższego, ale bystrego obserwatora i komentatora naukowej, akademickiej oraz sądowej rzeczywistości. Obraz Człowieka...

Rok akademicki 2002/2003, pożegnanie ze studiami. Obrona pracy magister- skiej, uścisk dłoni Pani Profesor, zaproszenie na kolejne seminaria, życzenia powo- dzenia w różnych sferach życia. Dla mnie – już absolwentki, początek zawodowej drogi i pierwsze chwile świadomości tego, jak uniwersalne są wartości, w które zostałam wyposażona podczas seminarium Pani Profesor.

Rok 2015 – spotkanie z Panią Profesor. Po latach. Niby przypadkowe. Ale przecież nic nie dzieje się przez przypadek – „we wszystkim zawarty jest tajemny zamysł, którego nie pojmujemy” (C.R. Zafón, *Cień wiatru*). To spotkanie otwar- ło nowy rozdział relacji z Panią Profesor. Relacji określonej przez doświadczenia zza sędziowskiego stołu – w Sądzie Najwyższym i w sądzie powszechnym. Relacji określonej przez długie rozmowy o różnych życiowych postawach, o prawie, o zja- wiskach trudnych i tych, które wywołują uśmiech na twarzy. O sprawach prywat- nych i zawodowych. O dokonywanych wyborach i ich konsekwencjach. O miłości do prawa i miłości do kraju – wielkich uczuciach przejawiających się w drobnych gestach. To nie tylko obrazy, ale i dźwięki – delikatnego stukania łyżeczki o porce- lanę i mruczenia kota, który nie tylko w poezji R.M. Grońskiego „łapką, co skora jest do psot sen chwyta, odpychając jawę” i „zawsze o domu mruczy”. A w zasa- dzie – mruczenia kotów, bo Pani Profesor towarzyszy kilku wąsatych i puchatych przyjaciół. To także zapachy – świeżo zaparzonej herbaty, ciasta drożdżowego i konfitury z pigwy, które Pani Profesor przygotowuje tak, jak nikt inny. To reflek- sje – spojrzenie wstecz na czas seminarium, z daleko większą, niż na studiach, wdzięcznością za otrzymaną wiedzę i przekazane postawy. Wdzięcznością, której źródłem jest świadomość. Świadomość, którą budzi upływający czas... To momen- ty zaskakującej czasem beztrojski, gdy rzeczywistość zderza się z dystansem, jaki daje życiowa mądrość.

Droga Pani Profesor, niech czas Jubileuszu będzie dla Pani czasem radości i satysfakcji z wychowania pokoleń cywilistów. Niech ich postawy i zawodowe osiągnięcia zawsze będą dla Pani źródłem dumy i spełnienia. Niech nadchodzące lata wypełnione będą dalszą refleksją nad prawem. A tak zupełnie przyziemnie – niech zawsze towarzyszy Pani zdrowie, grono przyjaciół oraz ludzka życzliwość. Niech nie opuszcza Pani pogoda ducha, dystans, serdeczność i cierpliwość, z której niewyczerpanych pokładów korzystali Pani wychowankowie i przyjaciele – autorzy artykułów zamieszczonych na łamach Księgi Jubileuszowej.

AGNIESZKA GOŁASZEWSKA – doktor nauk prawnych, sędzia

ZBIGNIEW STRUS, MONIKA STRUS-WOŁOS

WYBÓR ORZECZNICTWA
SĄDU NAJWYŻSZEGO,
W KTÓRYM SĘDZIĄ SPRAWOZDAWCĄ
BYŁA SSN PROFESOR
ELŻBIETA SKOWROŃSKA-BOCIAN

Poniżej przedstawiamy krótkie omówienie wybranych orzeczeń Sądu Najwyższego w sprawach, w których Jubilatka była sędzią sprawozdawcą. Jakkolwiek orzeczenia są podejmowane w pełni kolegialnie, to zazwyczaj sędzia sprawozdawca inicjuje tok rozumowania, a jego poglądy często znajdują odzwierciedlenie w końcowym rozstrzygnięciu; sędzia sprawozdawca jest także autorem projektu uzasadnienia. Różnorodność spraw, w których Jubilatka była sprawozdawcą (wszystkie działy prawa cywilnego materialnego, prawo handlowe, gospodarcze, prawo procesowe, w tym zagadnienia intertemporalne i inne), świadczy o Jej szerokiej erudycji, a także o umiejętności łączenia pracy naukowej z praktyką i biegłą znajomością orzecznictwa nabytą w toku pracy w Biurze Orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Prezentację wybranego dorobku orzeczniczego Jubilatki wypada rozpocząć od omówienia uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 23.11.2001 r., **III CZP 54/01**¹, która odnosi się do dziedziny prawa spadkowego, będącego szczególnym obszarem zainteresowania naukowego Pani Profesor Elżbiety Skowrońskiej-Bocian.

W orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego zarysowała się rozbieżność w kwestii, czy dopuszczalny jest udział w spisywaniu oświadczenia ustnego spadkodawcy osoby powołanej w testamentie ustnym do dziedziczenia po spadkodawcy, skoro jest ona zainteresowana treścią tych rozporządzeń. Sąd Najwyższy rozstrzygnął tę wątpliwość w sposób negatywny, uznając że spadkobierca powołany do spadku w testamentie ustnym nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 952 § 2 ustawy z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny².

¹ OSNC 2002/7–8, poz. 84.

² Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm. – dalej: k.c.

Uzasadnienie jest wielowątkowe. Odwołuje się zarówno do argumentów *stricte* prawnych (np. wywód, że choć zagadnienie nie odnosi się wprost do ustawowych wymogów formalnych testamentów, to jednak powinno być rozumiane jako element formy w szerokim znaczeniu), jak i wynikających z zasad logiki i doświadczenia życiowego, zwłaszcza we fragmentach odwołujących się do celu regulacji mającego przeciwdziałać wpływaniu na swobodę testowania, utrudniać umyślnie zniekształcenie woli testatora, a nawet podsuniecie mu gotowego dokumentu do odczytania. Bardzo ciekawym argumentem jest zdanie, że „osoba spisująca treść rozrządzeń spadkodawcy zawartych w testamencie ustnym spełnia w pewnym stopniu funkcję publiczną, gdyż sporządzony przez nią dokument stanowi stwierdzenie treści testamentu o takiej samej wadze urzędowej, jak stwierdzenie tej treści przez sąd zgodnie z art. 952 § 3 k.c. Możliwe jest przy tym spisanie treści testamentu ustnego także po śmierci spadkodawcy, co oznacza, że treść sporządzonego dokumentu nie może być już poddana kontroli przez osobę dokonującą czynności (testatora)”.

Następnie Sąd Najwyższy dokonał wykładni pojęcia „osoba trzecia”, zawartego w przepisie art. 952 § 2 k.c. Po zastosowaniu reguł zarówno wykładni gramatycznej, jak i celowościowej, wyprowadził wniosek, że pod pojęciem osoby trzeciej użytym w tym przepisie należy rozumieć osobę niezainteresowaną treścią testamentu. Uchwała ta, podzielająca linię „rygorystyczną” wobec warunków ważności testamentów ustnych, zasługuje na aprobatę, zwłaszcza w świetle podkreślonej przez Sąd Najwyższy notoryjnej wiedzy, że te właśnie testamenty są najbardziej narażonym na zniekształcenia rodzajem ostatniej woli.

Kolejną uchwałą słusznie przeciwstawiającą się liberalizmowi co do formy sporządzania testamentu jest uchwała SN z 19.07.2001 r., **III CZP 36/01**³. Jeden z Sądów Okręgowych powziął bowiem wątpliwość, czy każde niedopełnienie przez notariusza ustawowych obowiązków formalnych powoduje nieważność testamentu w formie aktu notarialnego. W sprawie chodziło o testament osoby głuchoniemej. Artykuł 87 § 1 pkt 2 i art. 87 § 2 ustawy z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie⁴ nakazują notariuszowi nie tylko przekonanie się, że treść czynności jest osobie tej dokładnie znana i rozumiała (notariusz może też przywołać do czynności biegłego tłumacza języka migowego), ale także uczynienie w akcie wzmianki o sposobie tego upewnienia się. W omawianej sprawie zabrakło właśnie tej wzmianki, choć notariusz przesłuchiwana przed sądem zeznała, że nie miała problemu z porozumieniem się z testatorem.

Rozstrzygnięcie nie było oczywiste, bowiem Prawo o notariacie nie określa wyraźnie skutków niezachowania przesłanek formalnych aktu notarialnego. Sąd

³ OSNC 2002/1, poz. 7.

⁴ Dz.U. z 2020 r. poz. 1192 ze zm. – dalej: pr. not.

Najwyższy zastrzegł przy tym, że odpowiedź zawarta w uchwale nie przesądza o skutkach wszystkich możliwych naruszeń przepisów formalnych podczas sporządzania aktów notarialnych.

Sąd Najwyższy zauważył, że forma aktu notarialnego zastrzegana jest dla czynności prawnych mających istotne znaczenie dla obrotu i ma dać osobie jej dokonującej pewność wywołania zamierzonych skutków. Osiągnięciu tego celu służą dodatkowe wymagania, w sytuacji gdy podmiotem dokonującym czynności jest m.in. osoba głucha lub głuchoniema i inne wymienione w art. 87 § 1 pr. not. Dalej Sąd Najwyższy podkreślił szczególną wagę czynności prawnej, jaką jest oświadczenie woli testatora. Skoro jej skutki następują dopiero po śmierci testatora, to należy minimalizować wątpliwości zarówno co do treści, jak i formy. Trafnie więc Sąd Najwyższy stwierdził, że „jako niedopuszczalne należy ocenić próby łagodzenia formalnych rygorów testamentu”, skoro w stosunku do osoby głuchej odczytanie aktu nie zawsze może spełnić swoją rolę. Dopiero wzmianka pozwalająca ustalić, czy osoba składająca oświadczenie była w stanie czytać z ruchu warg, czy też obecny był tłumacz lub osoba zaufana spadkodawcy, przesądza o ważności takiego aktu notarialnego.

W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 21.12.2007 r., **III CZP 65/07**⁵, odpowiadającej na zagadnienie prawne zadane przez Pierwszego Prezesa SN, przesądzono, że wspólnota mieszkaniowa, działając w ramach przyznanej jej zdolności prawnej w art. 6 ustawy z 24.06.1994 r. o własności lokali⁶, może nabywać prawa i obowiązki do własnego majątku. Kwestia ta była przedmiotem rozbieżności zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Uchwale III CZP 65/07 nadano moc zasady prawnej. Zdanie odrębne zgłosił SSN Krzysztof Pietrzykowski.

Punktem wyjścia rozważań Sądu Najwyższego była odpowiedź na wątpliwość, czy wspólnota mieszkaniowa jest tzw. ułomną osobą prawną (osobą ustawową). Sąd Najwyższy sięgnął do nieczęsto stosowanej metody wykładni, a mianowicie do analogii *iuris*. Odwołał się bowiem w pewnej mierze do regulacji w Kodeksie spółek handlowych odnoszących się do spółki jawnej w zakresie uprawnienia do posiadania własnego majątku oraz braku w art. 6 u.w.l. sformułowania, że wspólnota może nabywać prawa i zaciągać zobowiązania „we własnym imieniu”. Zaznaczył jednak przy tym, że wspólnota mieszkaniowa charakteryzuje się cechami różniącymi ją od innych osób ustawowych, w szczególności od handlowych spółek osobowych. Jest to bowiem jednostka organizacyjna, której powstanie nie zostało uzależnione od dokonania czynności prawnej, lecz powstaje *ex lege* z chwilą wyodrębnienia w danej nieruchomości lokalu, którego właścicielem jest inna osoba niż

⁵ OSNC 2008/7–8, poz. 69.

⁶ Dz.U. z 2021 r. poz. 1048 – dalej: u.w.l.

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne	5
Pani Profesor Elżbieta Skowrońska-Bocian	9
Wykaz publikacji Profesor Elżbiety Skowrońskiej-Bocian	10
Uchwały, w których Profesor Elżbieta Skowrońska-Bocian była sprawozdawcą	23
Wyroki i postanowienia (opublikowane w OSNC lub OSNC-ZD), w których Profesor Elżbieta Skowrońska-Bocian była sprawozdawcą	30

CZĘŚĆ I PROFESOR ELŻBIETA SKOWROŃSKA-BOCIAN JAKO PROFESOR I JAKO SĘDZIA

STANISŁAWA KALUS Profesorem być	43
AGNIESZKA GOŁASZEWSKA Pani Profesor Elżbieta Skowrońska-Bocian	44
ZBIGNIEW STRUS, MONIKA STRUS-WOŁOS Wybór orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym Sędzią Sprawozdawcą była SSN Profesor Elżbieta Skowrońska-Bocian	46

CZĘŚĆ 2 PRAWO PRYWATNE

ROZDZIAŁ I Horyzontalne zagadnienia prawa cywilnego

LECH GARDOCKI O niektórych problemach na styku prawa karnego i cywilnego w polskim systemie prawnym	63
---	----

MAREK SAFJAN	
O wykładni prawa i autonomii pojęć uwag kilka	72

ROZDZIAŁ 2

Zagadnienia części ogólnej prawa cywilnego

JÓZEF FRĄCKOWIAK	
O potrzebie wyraźnego uregulowania statusu jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33 ¹ k.c.	97

TERESA GRZESZAK, BEATA JANISZEWSKA	
Powrót do przyszłości. Refleksje o ochronie dóbr osobistych	108

JACEK GUDOWSKI	
Ubezwłasnowolnienie – relikw normatywny czy przejaw prawnego obskurantyzmu?	126

PAWEŁ SUSKI	
Nazwa fundacji	142

MICHAŁ WARCZIŃSKI	
Nadużycie zarzutu prekluzji	165

ŁUKASZ WĘGRZYŃSKI	
Ustalenie nieważności umowy kredytu frankowego	176

ROZDZIAŁ 3

Zagadnienia prawa rzeczowego

IGOR BARANOWSKI	
Częściowe zniesienie współwłasności	199

BOGUDAR KORDASIEWICZ	
O zakresie ingerencji Państwa w nabywanie prawa własności nieruchomości przez cudzoziemców	215

MARCIN OLECHOWSKI	
Kilka uwag o własności pieniądza	242

ŁUKASZ ŻELECHOWSKI	
Eksploatacja mas powietrza w energetyce wiatrowej a zagadnienie pobierania pożytków naturalnych gruntu	259

ROZDZIAŁ 4
Zagadnienia prawa zobowiązań

WITOLD BORYSIAK Dobra prawnie chronione w prawie deliktów	285
ADAM BRZOZOWSKI, WOJCIECH J. KOCOT Odpowiedzialność kontraktowa finansującego leasingodawcy w razie niewykonania bądź nienależytego wykonania umowy sprzedaży przez sprzedawcę. Zagadnienia wybrane	313
ANTONI GÓRSKI Czy tzw. decyzja lokalowa może być źródłem szkody poniesionej przez byłego właściciela gruntów warszawskich (Uwagi na marginesie wyroku SN z 15.06.2018 r., I CSK 443/17)	327
JĘDRZEJ M. KONDEK Wybrane zagadnienia wykładni art. 417 ² Kodeksu cywilnego	337
DARIA KRZYŻANOWSKA Kwalifikacja prawna umowy „Zaprojektuj i wybuduj”	355
MAŁGORZATA PYZIAK-SZAFNICKA Kilka uwag o granicach czasowych odpowiedzialności kontraktowej	372
PRZEMYSŁAW SOBOLEWSKI Kompensacja szkody spowodowanej czasową utratą możliwości korzystania z pojazdu	388
ANDRZEJ WACH Prawna ochrona integralności rozgrywek sportowych	409
TADEUSZ WIŚNIEWSKI Skuteczność w postępowaniu cywilnym zarzutu prawa zatrzymania z punktu widzenia dobrej lub złej wiary retencjonisty	423
EWA WOJTASZEK-MIK Ciężar dowodu w prawie umów konsumenckich – w poszukiwaniu równowagi	435

ROZDZIAŁ 5
Zagadnienia prawa rodzinnego

MACIEJ DOMAŃSKI Zadania sądu opiekuńczego w ustawie o leczeniu niepłodności	455
WOJCIECH GONET Problematyka przesunięć majątkowych pomiędzy małżonkami. Wybrane zagadnienia	482
BOGUSŁAW LACKOROŃSKI Wyłączenie zarządu rodziców przedmiotami przypadającymi dziecku z tytułu darowizny lub testamentu	499
PAWEŁ KSIĘŻAK System autonomiczny (AI) jako przedmiot wspólnego gospodarstwa domowego	523
PIOTR MOSTOWIK Załatwienie sprawy administracyjnej dziecka pod zagraniczną pieczę osób tej samej płci w orzecznictwie NSA, ETPC i TSUE	538
ROBERT STEFANICKI Skutek czynności prawnej dokonanej przez jednego małżonka bez wymaganej zgody drugiego małżonka (uwagi na tle wyroku SN z 4.04.2019 r., III CSK 146/17)	556
JACEK WIERCIAŃSKI Uwagi o opiniowaniu przez psychologów w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej	567

ROZDZIAŁ 6
Zagadnienia prawa spadkowego

MAŁGORZATA BARZYCKA-BANASZCZYK, ZBIGNIEW BANASZCZYK Sukcesja praw i obowiązków po zmarłym pracowniku	587
LESZEK BOSEK Między obiektywnym porządkiem wartości a autonomią prawa cywilnego – konstytucyjne aspekty niegodności dziedziczenia	602
HELENA CIEPŁA Zapis windykacyjny jako nowy rodzaj rozrządzenia testamentowego	617

ANDRZEJ GRAD	
Odpowiedzialność spadkobiercy uprawnionego do zachowku za zapisy i polecenia	628
MARCIN KRAJEWSKI	
Posłużenie się inną osobą przy odwołaniu testamentu	646
DOROTA KREKORA-ZAJĄC	
Dopuszczalność polecenia dotyczącego pochówku i innego dysponowania zwłokami	663
ANDRZEJ MĄCZYŃSKI	
Sytuacja prawna osób mieszkających wspólnie ze spadkodawcą w świetle art. 923 k.c.	674
KONRAD OSAJDA	
Ogół praw i obowiązków współnika spółki osobowej jako przedmiot zapisu windykacyjnego	689
JERZY PISULIŃSKI	
Skutki bezskutecznego wydziedziczenia	718
MAŁGORZATA REJMER	
Wpływ roszczenia o zachówek na skuteczność sukcesji przedsiębiorstwa	726
EWA STAWICKA	
Zakończenie funkcji wykonawcy testamentu – wybrane problemy na tle praktycznym	741
JAROSŁAW TURŁUKOWSKI	
Rosyjska fundacja spadkowa a mechanizm dziedziczenia	756
MARIA ZABŁOCKA	
Kilka słów o „polityce” i prawie spadkowym	771
FRYDERYK ZOLL, WOJCIECH BAŃCZYK	
Uproszczenie wykazania nabycia spadku na tle prawa niemieckiego oraz rozporządzenia 650/2012	781

ROZDZIAŁ 7
Zagadnienia prawa handlowego

JACEK KRAUSS Udzielanie prokury (lub pełnomocnictw) członkom zarządu spółki kapitałowej (wspólnikom uprawnionym do reprezentacji w handlowych spółkach osobowych)	809
MARTA LITWIŃSKA-WERNER Kilka uwag o powstaniu zobowiązania wekslowego i o jego istocie	828
MAŁGORZATA MODRZEJEWSKA Mechanizmy perswazyjne stosowane w reklamie – zagadnienia wybrane	847
ANNA ZWOLIŃSKA-DOBOSZYŃSKA Umowa o prowadzenie rejestru akcjonariuszy dla spółki akcyjnej i komandytowo-akcyjnej, uwagi ogólne	862

ROZDZIAŁ 8
Zagadnienia prawa autorskiego i praw pokrewnych

JAN BŁESZYŃSKI, MICHAŁ BŁESZYŃSKI Znaczenie pojęcia operatora sieci kablowej w ujęciu art. 21 ¹ ust. 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych	911
AGNIESZKA SZTOLDMAN Stopień winy naruszydciela a roszczenia pieniężne w prawie własności intelektualnej	941

CZĘŚĆ 3
PRAWO SĄDOWE I PROCESOWE

AGNIESZKA GOŁASZEWSKA Prawo UE a postępowanie nakazowe oraz przepisy ustawy – Prawo wekslowe. Wykonanie wyroków TSUE: z 13.09.2018 r., C-176/17, Profi Credit (I) oraz z 7.11.2019 r., C-419/18 i C-483/18, Profi Credit (II)	973
ANDRZEJ GRZEGORZ HARLA Tytuł wstępny Kodeksu postępowania cywilnego – kilka refleksji ogólnych	989

Spis treści

MICHAŁ KŁOS

Wpływ nowelizacji dokonanej ustawą z 4.07.2019 r. na tok postępowania
nieprocesowego – wybrane zagadnienia 1021

KATARZYNA MICHAŁOWSKA

Kodeksy etyki orzeczników jako element nowego modelu rozstrzygania
sporów inwestycyjnych 1040

PIOTR RYLSKI

Osoba wskazana we wniosku o wszczęcie postępowania jako uczestnik
postępowania nieprocesowego 1059

Publikacja została dofinansowana przez
Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez
Kancelarię Sołtysiński Kawecki & Szlęzak

Wydanie publikacji zostało dofinansowane
przez Fundację R&D Hub

Recenzenci

Ks. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Bériér
Dr hab. Wojciech Machała

Wydawca

Joanna Dzwonnik

Redaktor prowadzący

Joanna Tchorek

Opracowanie redakcyjne

Violet Design

Projekt graficzny okładki

Wojtek Janikowski

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2022

ISBN 978-83-8246-918-9

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 728 313 462

e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

Księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Zadanie jest finansowane ze środków otrzymanych z NIW-CRSO
w ramach Programu Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030 PROO

